

Antroposofie in de 21e eeuw

De huidige derde generatie antroposofen vraagt om een individualisering van de antroposofie. 'De tijd is voorbij dat je op de antroposofische autoriteit van een ander leunt', meent Christof Wiechert. Hieronder een ingekorte versie van zijn voordracht tijdens de jaarvergadering van de Antroposofische Vereniging op 15 mei.

Christof Wiechert

In 1901 trad Rudolf Steiner voor het eerst krachtig naar buiten met de antroposofie. Wat betekent het dat er nu een eeuw antroposofie op aarde is? Rudolf Steiner geeft een periode van honderd jaar aan waarin veel idealistische stromingen zich opbouwen en uitputten. Als de impuls niet binnen die tijd sterft en weer opnieuw geboren wordt, dan is die voor de aarde verdwenen.

We hebben nu een generatie mensen die anders met de antroposofie werkt. Ik geef hiervan een voorbeeld uit de praktijk. Een lerarencollege van veertig mensen doet naar vermogen zijn werk. Twee of drie collega's vertegenwoordigen de antroposofie, ze 'weten het'. Voor een inleiding wordt automatisch een van deze drie mensen gevraagd. Tegelijk is te merken dat de antroposofie niet meer echt in de school leeft.

Experiment

In zo'n situatie heb ik eens een experiment gedaan. We deelden de hele kring op in tweetallen. In de eerste week houdt het eerste tweetal een inleiding over de eerste voordracht uit Algemene menskunde als grondslag voor de pedagogie. De eerste vertelt hoe het op hem gewerkt heeft en de tweede refereert de voordracht. Daarna is er aansluitend een gesprek van 10 à 15 minuten. Niemand van de andere collega's leest de voordracht van tevoren, want dat wordt in de regel toch niet gedaan. De week daarop komt het tweede tweetal aan de beurt, enzovoort. En zo kun je in veertien weken door alle voordrachten gaan. De afspraak daarbij is dat wat iemand ook zei over een voordracht, een interpretatie of een mening, dit door iedereen serieus wordt genomen. Na een paar maanden kwam het college met reacties: we hebben collega's voor het eerst in de vergadering horen spreken; nooit gedacht dat die collega zo origineel was; ik heb collega's leren kennen, waarmee ik al jaren samenwerkte.

Individualisering van de antroposofie

De tijd is voorbij dat mensen kunnen leunen op de antroposofische autoriteit van een ander. Hier en daar is het er nog wel, maar dan zie je vaak dat het in het sociale desastreus kan werken. In onze derde generatie van antroposofen zijn wij toe aan een individualisering van de antroposofie. Daarmee staat of valt de hele zaak. Dat was in de vorige generatiegolf nog niet zo sterk en in de eerste generatie nog helemaal niet. Deze individualisering werkt alleen nog maar als hij op sociale wijze in de wereld komt, sociaal verdraagzaam beoefend wordt door hen die die impuls vertegenwoordigen. Wat dat betreft luistert alles nu veel preciezer: iemand leeft eruit of niet.

Het huidige mensbeeld

Wij hebben constituties die anders zijn dan een of twee generaties geleden. Het is opvallend hoe oneindig veel harder het mensbeeld is geworden. Het individuele, het maatschappelijke en het politieke mensbeeld zijn onderworpen aan een heftig

reductionistisch proces, inclusief de connotaties over de menselijke vrijheid. De neurologie zet onvoorstelbaar snelle stappen van onderzoek door de beeldscheppende methoden die door de computer mogelijk zijn gemaakt.

Het menselijk denken is ontrafeld, evenals het menselijk gevoel. Als nieuwste verworvenheid is net in een tijdschrift voor psychologie beschreven dat de vrije wil van de mens niet bestaat. Die is ook herleidbaar tot wat als hersenactiviteit zichtbaar gemaakt kan worden. Zo bestaat er nu ook al de vakrichting neurotheologie: is het godsbegrip niet aan de hersenwerking te begrijpen? De neuro-didactiek is een nieuwe discipline. We beleren kinderen zoals het neurologisch correct zou zijn.

Het moderne mensbeeld is heel hard geworden. In de hele etherbouw van de mens zijn verhardingen gekomen. Daar hebben wij ook mee te maken. Jonge antroposofen, jonge mensen die met antroposofie moeten werken vanwege hun beroep, hebben op grond van hun constitutie geen vrije toegang tot het woord van Rudolf Steiner. Het is voor hen een boek met zeven zegels. De denkbewegingen van de antroposofie moeten nieuw worden verworven.

Zaaien

We moeten zaaien om bijvoorbeeld een lerarencollege enthousiast te krijgen voor nieuwe gezichtspunten. Bijvoorbeeld dat ze zelf veel van hun problemen kunnen oplossen door gemeenschappelijke studie van een antroposofische inhoud.

Door het hard worden van de moderne constitutie is het ook steeds moeilijker om het denken te verjongen door het woord van de geesteswetenschap. De warmte en het enthousiasme dat bijvoorbeeld van het werken met antroposofische gedachten in de lerarenopleidingen kan uitgaan, is op studenten altijd over te brengen. Maar de individuele studie of het zelfstandig werken eraan in een college valt weer veel moeilijker. En daarmee komen we op het gebied van de kiemen. We moeten antroposofie anders zaaien dan een en twee generaties geleden. Toen werd er niet gezaaid, maar geoogst. Je kon Steiner klaar oogsten, omdat je een constitutie had die het kon opnemen en verteren.

Nieuwe kiemen

Een voorbeeld van een nieuwe kiem: in drie onderzoeksgroepen hebben we een afspraak met twaalf tot vijftien mensen gemaakt over het lezen van een antroposofische tekst. We zouden een half jaar lang elke avond een of twee alinea's lezen en aan het eind gekomen weer opnieuw beginnen. Na een aantal maanden kwamen we bij elkaar en de resultaten waren verbluffend. De deelnemers vertelden dat ze de eerste weken moeite hadden om hun gewoonteleven te trainen op deze afspraak met zichzelf. Toen het eenmaal liep, doorliepen ze allemaal bepaalde fasen. De eerste fase was de fase van het 'harken': je hebt het wel gelezen, maar je vraagt je af wat er eigenlijk staat. Je gaat steeds weer door die ene zin, je kijkt naar het belangrijkste woord van de zin, waar ligt het eigenlijke accent? Je bent aan het schoffelen, aan het harken, misschien ook aan het ploegen. Je merkt dat het op een gegeven moment iets heel grappigs met je doet; je gaat merken dat je van dat werk gaat houden, dat het leuk wordt. Sterker nog, dat je behoefte hebt om steeds weer naar die een of twee alinea's terug te gaan. Het gaat in je ritmische systeem zitten. Je raakt met een inhoud bevriend; dat is een merkwaardige gewaarwording. Dan komt de derde fase. Je ontdekt dat wat je overdag beleeft in een nieuw daglicht gaat zien. Het krijgt een andere werkelijkheidsglans door het werk wat je 's avonds doet, al is het maar vijf minuten. Het wordt beleefd als een verrijking.

Een laatste fase komt na drie, vier maanden. Nu geeft het het je handelen richting. Het gaat inspirerend werken. Je merkt aan jezelf dat je origineel wordt in wat je doet. De eerste inhoud komt tot uiting in wat je doet en krijgt daarin een 'doorvertaling'. Er ontstaat een enorme behoefte om dat vast te houden. Je kunt dit ook noemen een 'geboren worden van een tweede mens in de geestelijke wereld', waarvan het de weerspiegeling op aarde is.

Vrij verband

Ik vertel dit om aan te geven hoe complex voor moderne generaties de ontmoeting met de antroposofie kan zijn. Het is niet meer zo dat je de Geheimwetenschap leest en dat je dan binnen bent. Dat hoor je niet meer! Wat je wel hoort is dat men een antroposofisch werkgebied binnenkomt omdat er een sociale sfeer is waarin nog kan worden geademd. Maar de antroposofie als werkwijze is in de regel niet meer het punt waarmee mensen de werkgebieden binnenkomen. In de antroposofie zelf, ook in de Antroposofische Vereniging, moeten we vormen vinden - daarom is dat woord meditatie werkplaats zo goed - om op een meer geïndividualiseerde manier kiemen te leggen. Het is makkelijk om dit te doen in beroepsverband, maar het wordt pas echt leuk als je dat in helemaal vrij verband doet. Dat vormt een draagvlak voor de toekomst.

Artikel uit: **Motief, maandblad voor antroposofie** - nr. 76, juli/augustus 2004

© Antroposofische Vereniging in Nederland

www.antroposofie.nl